

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

KANUN NUMARASI

: 5510

KABUL TARİHİ

: 31/5/2006

YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE

: TARİH: 16/6/2006 SAYI: 26200

YAYIMLANDIĞI DÜSTUR

: TERTİP: 5 CİLT: 45

AKADEMİK

MADDE 7

**PROF. DR. FATMA BURCU
SAVAŞ KUTSAL**

**PROF. DR. YELİZ BOZKURT
GÜMRÜKÇÜOĞLU**

SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI

MADDE 7- Sigorta hak ve yükümlülükleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için çalışmaya, meslekî ve teknik eğitime, meslekî ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimine, staja veya bursiyer olarak göreve başladıkları tarihten,

b) (Değişik: 17/4/2008-5754/5 md.) (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, gelir vergisi mükellefi olanlar ile şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının vergi mükellefiyetlerinin başladıkları tarihten; sermaye şirketlerinden limited şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluklarıncı tescil edildikleri tarihten; anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kuruluna seçildikleri tarihten; gelir vergisinden muaf olanların ise esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı oldukları tarihten; tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar için tarımsal faaliyetlerinin kanunla kurulu ilgili meslek kuruluşlarıncı veya kendilerince, bir yıl içinde bildirilmesi halinde kaydedildiği tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten; köy ve mahalle muhtarları için seçildikleri tarihten; 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilenler için

ise lisans belgesine istinaden fiilen çalışmaya başladıkları tarihten,

c) (Değişik: 17/4/2008-5754/5 md.) (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için, göreve başladıkları veya bu Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f) bentleri kapsamındaki okullarda öğrenime başladıkları tarihten, itibaren başlar.

Birinci fıkranın (b) bendinin uygulanmasında, gelir vergisinden muaf olanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların kayıt ve tescil işlemleri ile ilgili olarak kanunla kurulmuş ilgili meslek kuruluşlarının görüşleri alınır.

KAYNAKÇA

- Akyiğit, E. (1995), “İşverenin İşi Kabulde Temerrüdünün 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından Değerlendirilmesi”, Çimento İşveren Dergisi, C. 9, S. 3, Mayıs, 15-24.
- Alper, Y. (2022), *Sosyal Sigortalar Hukuku*, 12. Baskı, Dora, Bursa.
- Alper, Y.; Kılış, İ. (2021), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 6. Baskı, Dora, Bursa.
- Arıcı, K. (2022), *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 2. Baskı, Gazi, Ankara.
- Arıcı, K. (2019), “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2017, On İki Levha, İstanbul, 497-547.
- Aslanköylü, R. (2015), *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi*, C. 1, 2. Baskı, Bilge, Ankara.
- Aydın, U. (2017), “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2015, On İki Levha, İstanbul, 555-868.
- Aydın, U. (2020), “Sosyal Sigortalarda Sigortalılık Niteliğinin Kazanılması ve Yitirilmesi”, TÜHİS, Mayıs, 32-50.
- Balcı, M. (2021), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Yetkin, Ankara.
- Baskan, Ş. E. (2018), “İsteğe Bağlı Sigortalılık”, Legal İSGHD, S. 57, 127-154.
- Caniklioğlu, N.; Özkaraca, E. (2014), “Sanatçıların Sosyal Güvenliği”, İÜHFMC. LXXII, S. 2, 637-664.
- Centel, T. (2021), *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, On İki Levha, İstanbul.
- Ertürk, Ş. (2018), “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2016, On İki Levha, İstanbul, 745-1027.
- Günay, A. (2018), *Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Evde Çalışma*, Legal, İstanbul.

Güzel, A.; Okur, A. R.; Caniklioğlu, N. (2021), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 19. Bası, Beta, İstanbul.

Kar, B. (2024), *Alfabetik Kavramlarla Sosyal Güvenlik Hukuku*, Legem, Ankara.

Sözer, A. N. (2023), *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 6. Baskı, Beta, İstanbul.

Sümer, H. H. (2023), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin, Ankara.

Tuncay, A. C.; Ekmekçi, Ö.; Gülver, E. (2023), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 22. Bası, Beta, İstanbul.

Uşan, M. F. (2009), *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları*, 2. Baskı, Seçkin, Ankara.

Uşan, M. F.; Erdoğan, C. (2023), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin, Ankara.

AÇIKLAMALAR

Sigortalılığın başlangıç anının tespitine ilişkin esaslar, 5510 sayılı Kanun'un "Sosyal Sigorta Hükümleri" başlıklı ikinci kısmının "Sigortalılara İlişkin Hükümler" başlıklı birinci bölümünde yer alan 7. maddesinde düzenlenmiştir¹. Belirtelim ki, sigortalılığın başlangıcının doğru saptanması, sosyal sigorta yardımlarının sağlanmasında yaşamsal öneme sahiptir². Zira sigortalılık; kişinin sosyal sigortalarca sağlanan güvencelerden yararlanabilmesinin, yükümlülüklerinin doğabilmesinin ön koşuludur. Bu nedenle söz konusu ilişkinin ne zaman doğduğu gerek sigortalı gerekse Kurum açısından önem arz etmektedir³. Uzun vadeli sigorta kollarından yararlanmada esas alınan "sigortalılık süresi"nin sigortalılığın başlangıç tarihi itibarıyla hesaplanıyor olması, konunun sigortalılar açısından önemini daha da arttırmaktadır.

Zorunluluk ilkesi gereği sosyal sigorta ilişkisi kişinin istek ve iradesine tabi olmayıp kendiliğinden kurulsu da sigortalılığın başlaması 5510 sayılı Kanun'da belirlenen olay ya da eylemlerin gerçekleşmesine bağlıdır⁴. Nitekim kanun koyucu bu ilişkinin hangi anda kurulmuş sayılacağını yahut nasıl kurulduğunu 7. maddede ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Ne var ki, sigortalılığın hangi tarihte başladığı uygulamada sıklıkla karşılaşılan uyuşmazlık konularındandır⁵. Sigortalılığın zaman bakımından uygulama alanının başlangıç anını teşkil eden sigortalılığın başlangıcına ilişkin esaslar aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹ Maddenin gerekçesi "Sigorta hak ve yükümlülüklerinin ne zaman başlayacağı çalışma ilişkisine göre ayrı ayrı düzenlenmiştir" şeklinde olup açıklayıcı nitelik taşımamaktadır.

² Aslanköylü, 493.

³ Arıcı, Sosyal Sigortalar, 504; Aydın (2020), 32.

⁴ Güzel/Okur/Caniklioğlu, 154; Arıcı, 285.

⁵ Alper/Kılış, 225; Alper, 132.

I. GENEL ESASLAR

5510 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile sigortalı sayılma koşullarını hükme bağlayan 4. maddesi arasında organik bir bağ mevcuttur. Zira sigortalı niteliğini kazanmamış bir kişinin sigortalılığının başlangıcından bahsetmek mümkün değildir⁶. Sosyal sigortalar bakımından benimsenen zorunluluk ilkesinin bir sonucu olarak sigortalı niteliği kazanma ve sigortalılığın başlangıcı Kanunda belirlenen koşulların varlığına bağlı olarak ve sigortalının iradesinden bağımsız şekilde kendiliğinden gerçekleşmektedir. Bu nedenle de sigortalılığın bildirim ile başlangıcı ayrı kavramlardır. Bildirim yalnızca mevcut sigortalılığın tescilini sağlamakta, yeni bir hukuki durum yaratmamaktadır⁷. Bununla birlikte istisnaen bazı hallerde kanun koyucunun bu ilkedен ayrıldığı görülmektedir⁸. Bazı hallerde ise uluslararası sözleşme hükmü gereğince sigortalılığın başlangıç tarihinin belirlenmesi söz konusu olmaktadır⁹. Örneğin, Almanya Federal Cumhuriyeti ile ülkemiz arasında imzalanmış sosyal güvenlik sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme yer verilmiştir¹⁰.

⁶ Aslanköylü, 501.

⁷ Sözer, 59.

⁸ Örneğin, ek m. 6 kapsamında düzenlenen sigortalılıkta bu ilkedен farklı olarak bildirim esas alındığı öğretide ifade edilmekte ve eleştirilmektedir. Caniklioğlu/Özkaraca, 657.

⁹ Kar, 1344-1345.

¹⁰ Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 2014 yılında vermiş olduğu bir karara göre, "Öte yandan, Anayasamızın 90/son maddesi uyarınca, yöntemince yürürlüğe konulmuş Uluslararası sözleşmeler kanun hükmünde olduğu gibi, normlar hiyerarşisi yönünden uluslararası sözleşme kurallarına uygulamada yasal güç tanınmakta ve bu kuralların uygulanma önceliği de haiz bulunmaktadır.

10.04.1965 tarihli resmi gazetede yayımlanarak 01.11.1965 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin uzun vadeli sigorta kollarından olan "malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları (aylıkları)" başlıklı beşinci bölümde düzenlenen konuya ilişkin Ek Sözleşmenin 29'uncu maddesi "Türk Sosyal Sigorta Mercii için aşağıdaki hususlar geçerlidir:

...

(4) Bir kimsenin Türk sigortasına girişinden önce bir Alman rant sigortasına girmiş bulunması halinde, Alman Rant Sigortasına girişi, Türk Sigortasına giriş olarak kabul edilir. ..." hükmünü öngörmüştür.

Anılan Uluslararası sözleşme hükmü ile, sözleşme hükmünün düzenlendiği bölüm birlikte değerlendirildiğinde; bir kimsenin Türk sigortasına girmeden önce, sözleşme hükmü kapsamında, malullük, yaşlılık ve ölüm Sigortalarından Alman rant sigortasına girmiş bulunması halinde, rant sigortasına giriş tarihinin, Türk sigortasına giriş tarihi olarak kabul edilmesi gerekecektir.

Somut olayda, dava dosyası içerisinde yer alan Alman sigorta kurumuna ait sigorta hesabında, davaya konu yapılan ve rant sigortasına giriş tarihi olarak öngörülen 01.11.1982 tarihini de içeren 01.11.1982-31.07.1990 tarihleri arası dönemde "pflichtbeitragszeit für kindererziehung (çocuk eğitimi için zorunlu prim süresi)" 01.04.1995 tarihinden itibaren ise "pflichtbeitragszeit für pflagetatigkai (bakım süresi için zorunlu prim süresi)" olarak kayıtlı bulunması karşısında; anılan sigorta hesabındaki kayıtlı sürelerin, yukarıda bahsedilen Uluslararası Ek Sözleşme hükmü kapsamında, uzun vadeli sigorta kollarından olan malullük,

Ayrıca belirtelim ki, sigortalılığın başlangıcına ilişkin düzenlemede 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının hangi bendi kapsamında sigortalı niteliğine sahip olduğuna, bir diğer deyişle sigortalılık statüsüne göre farklı esaslara yer verilmiştir. Bu nedenle aşağıda her bir bent kapsamındaki sigortalılara ilişkin ayrı başlıklar altında değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Son olarak belirtilmelidir ki, zorunlu sigortalılıkta yasal koşullar oluşmuşsa kişi kendiliğinden sigortalı sayıldığından edinilen sigortalılık statüsü kazanılmış hak niteliğindedir. Bu nedenle, sigortalılık başlangıcı bakımından m. 7 hükmü geriye yürütülemeyeceği¹¹ gibi yasal düzenlemelerde yapılan ve sigortalılığın başlamamış sayılması sonucunu doğuran sonraki değişiklikler de geriye yürütülemez¹². Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir.

II. KANUNUN 4. MADDESİNİN BİRİNCİ FIKRASININ (A) BENDİNE GÖRE SİGORTALI SAYILANLAR BAKIMINDAN SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI

5510 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasının a bendine göre, sigorta hak ve yükümlülükleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının "(a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için çalışmaya ... başladıkları tarihten" itibaren ortaya çıkmaktadır¹³ (aynı yönde bkz. SSİY m. 11/f. 1). Aslında bu hüküm SSK'nun yürürlükten kaldırılan m. 6/I hükmünün karşılığını oluşturmaktadır. Her ne kadar bu madde hükmü ile 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkan sosyal güvenlik kanunlarında yer alan ilgili madde hükümleri

yaşlılık ve ölüm Sigortalarından Alman rant sigortasına giriş niteliğinde bir sigortalılık süresi olup olmadığı usulünce araştırılmalıdır. Yapılacak araştırma neticesi, rant sigortası kapsamında bulunmadığının anlaşılması halinde, Türk-Alman Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin sigorta başlangıcına dair yukarıdaki sözleşme hükmünün uygulanmasını gerektirecek nitelikteki rant sigortasına giriş tarihi açıkça belirlenmeli ve böylece davacı istemi bu çerçevede yeniden değerlendirilerek varılacak sonuca göre karar verilmelidir.

Öte yandan, yukarıda belirtilen Türk-Alman Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin sigorta başlangıcına dair sözleşme hükmünün uygulanmasını gerektirecek nitelikte rant sigortasına giriş tarihi usulünce belirlendikten sonra; davacı tarafa yöntemine uygun şekilde verilecek mihille, belirlenen Alman Rant sigortasına giriş tarihini içerecek şekilde ve borçlanma talep tarihinde ki şartlar çerçevesinde yurt dışı borçlanması usulünce sağlanmalı ve borçlanmanın varlığı halinde, sigorta başlangıcına hükmedilmelidir.

2-Öte yandan, yurt dışında Türk Vatandaşlığı döneminde geçen borçlanmaya esas tüm sürelerin 3201 sayılı Yasa uyarınca borçlanılabileceği dava ve uyumsuzluk konusu yapıldığı, giderek, davanın da kabulüne karar verildiği halde, hüküm fıkrasının yazımında, sadece yurt dışındaki çalışma sürelerinin tespiti konu yapılmış olması ayrıca isabetli görülmemiştir". Y10HD, 3.4.2014, E. 2013/19805, K. 2014/7707.

¹¹ Aslanköylü, 495.

¹² Aslanköylü, 503-504.

¹³ 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi'ne göre, "Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanların sigortalılıkları, çalışmaya, mesleki eğitime, staja, kursa veya bursiyer olarak göreve (Değişik, 1/9/2016 tarihli ve 2016/20 sayılı Genelge) başladıkları tarihten itibaren başlar".

arasında benzerlikler bulunsa da bazı farklar da mevcuttur¹⁴. SSK açısından; anılan Kanun m. 6'da “*çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla ... sigortalı olurlar*” ifadesine yer verilmişti. Bununla birlikte, bu kişilerin sigortalılık başlangıçlarının hizmet akitlerinin yapıldığı değil fiilen çalışmaya başladıkları tarih olduğu bu dönemde de kabul edilmekte idi. Bu nedenle, SSK m. 6 hükmü ile ilgili öğretideki görüş ve açıklamalar ile yargı kararları 5510 sayılı Kanun'un bu hükmü yönünden geçerliliğini korumaktadır. Fakat SSK m. 6 düzenlemesinde sigortalılığın zorunlu oluşu, sigortalı olmak hak ve yükümünden vazgeçilemeyeceği, başkasına devredilemeyeceğine de yer verilmişken 5510 sayılı Kanun'da bu hususlara aynı madde içinde değil ayrı bir maddede -92. madde- yer verilmiş bulunmaktadır¹⁵. Ancak belirtelim ki, zorunlu doğum esası ile sigortalılığın başlangıcına ilişkin düzenlemenin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar açısından sigortalılığın başlangıcı fiilen çalışmaya başlama tarihi esas alınarak belirlenmektedir¹⁶. Çalışmaya başlama ifadesinden anlaşılması gereken ise fiilen çalışmanın gerçekleşmesidir. Bu bakımdan hizmet akdinin kuruluş tarihinin bir önemi bulunmamaktadır¹⁷. Hizmet akdinin deneme süreli olması da durumu değiştirmemektedir. Deneme süresi içerisinde de fiilen çalışmaya başlanmış olması sigortalılığın başlangıcı için yeterlidir. Bu nedenle, fiili veya gerçek biçimde çalışmanın varlığı saptanmadıkça, sadece hizmet akdine dayanılması halinde sigortalılık söz konusu olamaz. Şu kadar ki, çalışmak üzere işverenin emrine hazır bulunmak da “fiilen çalışmaya başlama” kavramı içinde değerlendirilmekte ve sigortalılığın başlaması için yeterli bulunmaktadır¹⁸. Nitekim konuya ilişkin Yargıtay kararlarında yer verilen “varsayımlı (farazi) çalışma” deyimiyile kastedilen de budur.

Diğer yandan, sigortalılığın başlangıcı bildirimden yahut prim ödeme yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinden bağımsızdır. Bir diğer deyişle, koşullar gerçekleşmeksizin yapılan bildirimler sigortalı niteliği kazandırmaz¹⁹. Nitekim fiilen çalışma olmaksızın işverence işe giriş bildirgesi verilen ya da hayali tespit davası açılan haller uygulamada “sahte sigortalılık” olarak adlandırılmakta²⁰ ve gerçekte fiili çalışma ilişkisi olmaksızın yapılmış

¹⁴ Aslanköylü, 493.

¹⁵ Aslanköylü, 496. Hizmet tespiti davasının açılması bakımından öngörülen beş yıllık sürenin kaçırıldığı hallerde zorunlu doğum esası yerine bildirim esasının öne çıktığı ve bu nedenle 92. madde ile 86. madde arasında çelişki olduğu yönünde bkz. Sözer, 59.

¹⁶ Benzer şekilde 5510 sayılı Kanun'un primlere ilişkin 80 ve 82. maddelerinde, sigortalı hizmetlerin tespitine ilişkin 86. maddesinde de fiili çalışma olgusu esas alınmıştır.

¹⁷ Sözer, 59.

¹⁸ Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 147; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 86, 155-156; Centel, 111; Arıcı, 285; Alper, 131-132; Arıcı, Sosyal Sigortalar, 507; Sümer, 40; Akyiğit, 19 vd. Evde çalışmalar bakımından aynı yönde bkz. Günay, 425.

¹⁹ Uşan, 119; Uşan/Erdoğan, 369. Ayrıca bkz. Kar, 1344.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ertürk, 758 vd.; Aydın (2017), 565-567; Kar, 1311.

sigortalı tescil işlemleri iptale konu olmaktadır. Yargıtay'ın yerleşik görüşü de bu yöndedir. Konuya ilişkin bir Hukuk Genel Kurulu kararında aynen ifade edildiği üzere, “Gerçekte tüm bu belgeler sigortalılık yönünden delil niteliğinde bulunmalarına karşın, sigortalılığın varlığı olmazsa olmaz geçerlilik koşulu, çalışmanın hizmet akdine dayalı, fiili ve gerçek olmasıdır. Görünürde sigortalılık ilişkisi yaratılması için işe giriş bildirgesi verilmesi halinde, bu sürelerle ilişkin primler ödenmiş olsa dahi, Kurum ile davacı arasında zorunlu sigortalılık ilişkisi doğurmaz”²¹. Dolayısıyla, hizmet akitlerinin yapıldığı veya sigortalı işe giriş bildirgesinin Kuruma verildiği ya da gönderildiği tarihin bir belirleyiciliği bulunmamaktadır. Bunun gibi koşulların varlığına rağmen bildirim yapılmamış olması da sigorta yardımlarından yararlanmaya engel teşkil etmemektedir²².

Her ne kadar yöntemince düzenlenip süresi içerisinde Kuruma verilen ve kişinin işe alınmış olduğunu gösteren işe giriş bildireleri fiili çalışmanın varlığının ortaya konulması açısından tek başına yeterli kabul edilmese²³ de Kuruma sigortalı olarak bildirilmek ve tescili yapılmak Kurum ile sigortalılık ilişkisinin kurulduğu ve sigortalı olunduğu yönünde kanuni karine teşkil etmektedir²⁴. Yüksek Mahkemenin konuya ilişkin bir kararında, Kuruma hak düşürücü süre dâhilinde intikal eden, davacıya ait kimlik bilgilerini ve fotoğrafı da içeren işe giriş bildirgesinin yanı sıra davacının sigorta sicil numarasının da anılan bildire ile verilerek sonraki sigorta işlemlerinde kullanılmış olması, dinlenen davacı tanığının beyanlarının da fiili çalışmayı desteklemesi, giderek tüm dosya münderecatı da gözetilmek suretiyle iddia edilen tarihin sigortalılığın başlangıcı olarak kabulü gerektiği sonucuna varılmıştır²⁵.

Sigortalılığın başlangıcına yönelik her dava sigortalılığın tespiti istemini de içerdiğinden; fiili çalışmanın varlığı, Yargıtay uygulamasında 5510 sayılı Kanun’un 86/IX. maddesine dayalı sigortalılığın tespiti davaları yönünden kabul edilen ilkelere uygun biçimde belirlenmektedir. Zaten aksine düşünce,

²¹ YHGK, 27.1.2010, E. 2009/10-578, K. 2010/37.

²² Sümer, 85-86.

²³ “Yöntemince düzenlenip süresi içinde kuruma verilen işe giriş bildirgesi, kişinin işe alınmış olduğunu gösterirse de, fiili çalışmanın varlığının ortaya koyulması açısından tek başına yeterli kabul edilemez. Sigortalılıktan söz edebilmek için, çalışmanın varlığı, Yargıtay uygulamasında 506 sayılı Kanununun 79/8. maddesine dayalı sigortalılığın tespiti davaları yönünden kabul edilen ilkelere uygun biçimde belirlenmelidir. Zira sigortalılığın başlangıcına yönelik her dava, aynı zamanda sigortalılığın tespiti istemini de içerir. Aksine düşünce, özellikle aylıklı aylığın kabulü için öngörülen sigortalılık süresi yönünden çalışanlar ile çalışmayanlar arasında, adaletsiz ve haksız bir durum yaratır. Bu nedenle, işe giriş bildirgesinin verildiği, ancak, yasal diğer belgelerin bulunmadığı durumlarda, çalışma olgusunu ortaya koyabilecek inandırıcı ve yeterli kanıtlar aranmalı ve Anayasa’nın 60. maddesinde tanımlanan sosyal güvenlik hakkının niteliği gereği bu tür davalarda, hâkim, doğrudan soruşturmayı genişleterek, sigortalılık koşullarının oluşup oluşmadığını resen belirlemelidir”. Y10HD, 25.10.2021, E. 2021/5111, K. 2021/12841. Aynı yönde bkz. Y10HD, 27.10.2021, E. 2021/4282, K. 2021/12992; YHGK, 5.10.2022, E. 2021/224, K. 2022/1253.

²⁴ Arıcı, 285; Arıcı, Sosyal Sigortalar, 507.

²⁵ Y10HD, 24.10.2014, E. 2014/15576, K. 2014/20486.

özellikle yaşlılık aylığının kabulü için öngörülen sigortalılık süresi yönünden çalışanlar ile çalışmayanlar arasında adaletsiz ve haksız bir durum yaratacaktır. Bu nedenle, işe giriş bildirgesinin verildiği, ancak yasal diğer belgelerin bulunmadığı durumlarda çalışma olgusunu ortaya koyabilecek inandırıcı ve yeterli kanıtlar aranmalı, kamu düzenine dayalı bu tür davalarda hâkim, görevi gereği doğrudan soruşturmayı genişleterek sigortalılık koşullarının oluşup oluşmadığını belirlemelidir²⁶.

Sigortalılığın başlangıcına esas çalışma olgusu her türlü delille ispatlanabilirse de fiili veya gerçek çalışmayı ortaya koyacak belgeler; işe giriş bildirgesiyle birlikte sigortalının gün sayısını, kazanç durumunu, çalışma tarihleriyle birlikte ortaya koyan aylık sigorta gün bilgileri ile dört aylık prim bordroları gibi Kuruma verilmesi zorunlu belgelerdir²⁷. Bunun gibi iddia edilen dönemde çalışması mevcut tanıklar (bordro tanıkları) ile SGK ilgili il müdürlüğü, gerektiğinde zabıta, vergi dairesi, belediye, muhtarlık ve meslek odası aracılığıyla tespit edilecek komşu işyeri çalışanlarının ifadelerine ya da emniyet yolu ile yaptırılacak araştırma ile işyerine o tarihte komşu olan diğer işyerlerinde uyumsuzluk konusu dönemde çalıştığı tespit edilen kayıtlı komşu işyeri çalışanlarının, yoksa işyeri sahiplerinin ya da emniyet yolu ile yaptırılacak araştırma ile belirlenen kimselerin beyanlarına başvurulmalı²⁸, varsa bu döneme ilişkin makbuz, fatura, defter gibi tüm kayıt ve belgeler incelenmelidir²⁹. Çalışmanın konusu; sürekli mi kesintili mi mevsimlik mi olduğu; başlangıç ve

²⁶ Bu yönde bkz. Y10HD, 23.5.2019, E. 2018/3076, K. 2019/4760; Y21HD, 12.9.2011, E. 2010/5444, K. 2011/6582; Y21HD, 12.4.2012, E. 2011/2563, K. 2012/5895; Y21HD, 26.1.2015, E. 2014/26706, K. 2015/1287; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/3520, K. 2018/2720; Y21HD, 18.10.2018, E. 2018/3732, K. 2018/7574; Y21HD, 13.12.2018, E. 2018/4466, K. 2018/9326; Y21HD, 27.12.2018, E. 2018/5368, K. 2018/9774; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/6524, K. 2018/2726; Y21HD, 15.3.2018, E. 2018/1254, K. 2018/2398; Y21HD, 17.6.2019, E. 2018/4596, K. 2019/4420; Y21HD, 15.6.2020, E. 2019/5268, K. 2020/2338.

²⁷ Bu yönde bkz. Y10HD, 23.5.2019, E. 2018/3076, K. 2019/4760; Y21HD, 12.9.2011, E. 2010/5444, K. 2011/6582; Y21HD, 12.4.2012, E. 2011/2563, K. 2012/5895; Y21HD, 26.1.2015, E. 2014/26706, K. 2015/1287; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/3520, K. 2018/2720; Y21HD, 18.10.2018, E. 2018/3732, K. 2018/7574; Y21HD, 13.12.2018, E. 2018/4466, K. 2018/9326; Y21HD, 27.12.2018, E. 2018/5368, K. 2018/9774; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/6524, K. 2018/2726; Y21HD, 15.3.2018, E. 2018/1254, K. 2018/2398.

²⁸ Bu yönde bkz. Y10HD, 16.11.2020, E. 2020/6719, K. 2020/6536; Y21HD, 12.4.2012, E. 2011/2563, K. 2012/5895; Y21HD, 26.6.2012, E. 2012/12450, K. 2012/12246; Y21HD, 30.4.2015, E. 2014/11582, K. 2015/6556; Y21HD, 1.7.2015, E. 2015/10743, K. 2015/15212; Y21HD, 21.11.2017, E. 2016/18466, K. 2017/9742; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/3520, K. 2018/2720; Y21HD, 18.10.2018, E. 2018/3732, K. 2018/7574; Y21HD, 13.12.2018, E. 2018/4466, K. 2018/9326; Y21HD, 27.12.2018, E. 2018/5368, K. 2018/9774; Y21HD, 23.12.2019, E. 2019/615, K. 2019/7992; Y21HD, 8.6.2020, E. 2019/4260, K. 2020/2070; Y21HD, 22.3.2018, E. 2017/6524, K. 2018/2726; Y21HD, 15.3.2018, E. 2018/1254, K. 2018/2398.

²⁹ Y10HD, 22.12.2022, E. 2022/14024, K. 2022/16541.

bitiş tarihleri ve alınan ücret konularında tanıkların sözleri değerlendirilirken bunların inandırıcılığı üzerinde durulmalı; verdikleri bilgilere nasıl vâkıf oldukları; işveren ve işçiyle, işyeriyle ilişkileri; bazen uzun yılları kapsayan bilgilerin insan hafızasında yıllarca eksiksiz nasıl taşınabileceği düşünülmeli ve tanıklar buna göre isticvap olunmalı; işyerinin kapsam, kapasite ve niteliği ile bu beyanlar kontrol edilmeli; mümkün oldukça işyerinin müdür ve görevlileri, işyerinde çalışan öteki kişiler ile o işyerine komşu ve yakın işyerlerinde bu yeri bilen ve taniyanlar dâhil dinlenerek tanık beyanlarının sağlığı denetlenmeli, böylece çalışma olgusu bir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak sağlıklı bir biçimde belirlendikten sonra ücret konusu üzerinde durulmalı, bu kapsamda tespiti istenilen sürenin evvelinde ve sonrasında yazılı delil başlangıcı sayılabilecek ödeme belgeleri ve sair bu nitelikte bir belge yoksa Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 200. maddesinde yazılı sınırları aşan ücret alma iddialarında yazılı delil aranmalı; bu sınırlar altında kalan ücret alma iddialarında ücret miktarları tanıklardan sorulmalı; ücretin sigortalı sayılmanın koşulu olduğu durumlarda ücret alma olgusunun var olup olmadığı özellikle saptanmalıdır³⁰.

İstisnaen bazı hallerde fiili çalışma olgusu gerçekleşmeksizin sigortalılığın başladığı kabul edilmektedir³¹. Ekleyelim ki, bazı borçlanma halleri sigortalılık başlangıcına etki ettiğinden, bu durumlarda fiilen çalışmadan önceki bir tarih sigortalılık başlangıç tarihi olabilmektedir. Bu kapsamda, askerlik borçlanması veya yurt dışı hizmet borçlanması aracılığıyla sigortalılığın başlangıç tarihi geriye çekilebilmektedir.

5510 sayılı Kanun'un 7. maddesinin aynı fıkrasında, staja tabi tutulan öğrenciler ve bursiyerler bakımından da sigortalılık başlangıcına ilişkin SSK'nda bulunmayan yeni bir düzenlemeye yer verilmiştir³². Bu kişilerin sigortalılıkları, mesleki ve teknik eğitime, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimine, staja veya bursiyer olarak göreve başladıkları anda başlamaktadır. Dolayısıyla, bu kişiler açısından da fiilen

³⁰ YHGK, 27.1.2010, E. 2009/10-578, K. 2010/37.

³¹ İsteğe bağlı sigortalılık durumunda zorunlu sigortalılığı gerektiren bir fiili çalışma ilişkisi olmaksızın başvurunun Kurum kayıtlarına girdiği tarihi takip eden gün sigortalılık başlamaktadır. Başkan, 139 vd.

³² 5510 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının b bendine göre, "5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; mesleki ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 46 ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 82 ncı maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Bu bentte sayılanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlarla bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır".

çalışma koşulu aranmaktadır³³ (aynı yönde bkz. SSİY m. 11/1). Düzenlemenin önceki halinde stajın zorunlu olması koşulu öngörülmüş iken 6111 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik gereği “zorunlu” ifadesi madde metninden çıkarılmıştır³⁴. Böylelikle, yapılan stajın niteliğine ilişkin ayırım sona ermiş, stajın zorunlu mu gönüllü mü olduğunun sigortalılığın başlangıcı noktasında herhangi bir belirleyiciliği kalmamıştır. Kanaatimizce, gerçekleştirilen değişiklik isabetlidir.

III. KANUNUN 4. MADDESİNİN BİRİNCİ FIKRASININ (B) BENDİNE GÖRE SİGORTALI SAYILANLAR BAKIMINDAN SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI

Bağımsız çalışanlar olarak anılan 5510 sayılı Kanun m. 4/I-b kapsamındaki sigortalılar bakımından sigortalılığın başlangıcı fiilen çalışmaya bağlı değildir. Bu kategorideki sigortalılar açısından sigortalılık ilişkisini kuran faaliyet farklılık arz ettiğinden sigortalılık başlangıcı da her bir faaliyete göre ayrı ayrı belirlenmiştir (aynı yönde bkz. SSİY m. 11/4). Oysaki mülga Bağ-Kur Kanunu’nun 25. maddesinde bu denli geniş bir ayırım yapılmayarak gelir vergisi mükellefi olanlar ile gelir vergisinden muaf olanlar bakımından ayrı düzenlemeler öngörülmüş hatta maddenin değişikliklerden önceki ilk halinde “Bağ-Kur sigortalılığının başlangıcı, aynı Kanunun 24. maddesi gereğince sigortalı sayılanların meslek kuruluşuna tescil edilerek çalışmaya başladıkları tarih” olarak belirlenmişti³⁵. 5510 sayılı Kanun m. 7/I-b hükmüne göre ise, “(b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, gelir vergisi mükellefi olanlar ile şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının vergi mükellefiyetlerinin başladıkları tarihten; sermaye şirketlerinden limited şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluklarınınca tescil edildikleri tarihten; anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kuruluna seçildikleri tarihten; gelir vergisinden muaf olanların ise esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı oldukları tarihten; tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar için tarımsal faaliyetlerinin kanunla ilgili meslek kuruluşlarınca veya kendilerince, bir yıl içinde bildirilmesi halinde kaydedildiği tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten; köy ve mahalle muhtarları için seçildikleri tarihten; 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilenler için ise lisans belgesine istinaden fiilen çalışmaya başladıkları tarihten” itibaren sigortalı sayılacaktır. Böylece, ilgili faaliyet türüne göre vergi mükellefiyetinin başladığı tarihi, sicile ya da meslek kuruluşuna kayıt tarihini esas alan bir düzenleme öngörülmüştür³⁶.

³³ Aslanköylü, 494.

³⁴ Bkz. ve karşı. Uşan/Erdoğan, 368.

³⁵ Anılan maddenin uğradığı değişikliklerden önceki ilk hali, her değişiklik gereğince aldığı hal ve son hali hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aslanköylü, 504-509.

³⁶ Kar, 1345.

Yer verilen düzenlemede öngörülen ilk kategori, kendi adına ve hesabına çalışanlardan gelir vergisi mükellefi olanlardır. Bu kişiler için sigortalılıklarının başlangıç tarihi gelir vergisi mükellefiyetlerinin başladığı tarihtir (SSİY m. 11/IV-a). Mülga Bağ-Kur Kanunu m. 24 hükmünde de belirtildiği üzere, gelir vergisi mükellefiyetinin başladığı tarih kural olarak kişilerin vergi dairesine tescil edildikleri tarihtir. Şu kadar ki, kişinin tescil tarihinden önce de vergi mükellefi olduğu yöntemince kanıtlandığı takdirde sigortalılığı daha önceki bir tarihte başlamış sayılmaktadır. Zira 5510 sayılı Kanun'un bu hükmünde vergi dairesine tescil zorunluluğundan bahsedilmemiştir³⁷.

Sigortalılığın başlangıcının vergi mükellefiyeti ile ilişkilendirildiği bir diğer grup şahıs şirketi ortaklarıdır. Şahıs şirketleri ortakları açısından sigortalılığın başlangıcı hususunda 5754 sayılı Kanun ile isabetli bir değişiklik yapılarak hükmün hatalı, muğlak ve isabetsiz bulunan düzenlemesi düzeltilmiştir³⁸. Buna göre, şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının sigortalılık başlangıç tarihleri; vergi mükellefiyetlerinin başladığı tarihtir.

Sermaye şirketleri ortaklarının sigortalılık başlangıcı ise ayrı ayrı belirlenmiştir. Buna göre, sermaye şirketlerinden limited şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluklarınca tescil edildikleri tarihten başlamaktadır³⁹. Buna karşılık, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kuruluna seçildikleri tarihten itibaren sigortalılıklarının başladığı kabul edilmiştir. Düzenlemenin ilk halinde ise şirket ortakları açısından herhangi bir ayırım yapılmamış ve tescil edildikleri tarihten itibaren sigortalılıklarının başlayacağı hükme bağlanmıştı. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyeliğine seçilmeyen anonim şirket kurucu ortakları da zorunlu sigortalı sayılmışlardı. Nitekim Bağ-Kur Kanunu'nda da aynı yönde düzenleme mevcuttu (m. 24/I-g). Ne var ki, 5754 sayılı Kanun m. 5 hükmü ile yapılan değişiklik sonrası bu kişiler sigortalılığın kapsamından çıkarılmıştır. Bu nedenle belirtilen kişilerin sigortalılıkları 1.10.2008 tarihi itibarıyla sona ermiş olmakla beraber geç. m. 22'de bir geçiş hükmü getirilerek Kanunun yürürlüğü tarihinde sigortalılığı devam etmekte olanlara altı ay içinde yazılı talepte bulunmak suretiyle sigortalılıklarına devam etme imkânı getirilmiştir⁴⁰.

Gelir vergisi mükellefiyeti olmayan kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların sigortalılıklarının başlangıç tarihi ise esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı oldukları tarih olarak öngörülmüştür. Ayrıca kanunla kurulu meslek kuruluşuna tescil edilmiş olmaya gerek yoktur⁴¹.

³⁷ Aslanköylü, 501.

³⁸ Aslanköylü, 501.

³⁹ Limited şirketlerde pay devrinin etkilerine ilişkin olarak ayrıca bkz. Kar, 1345-1346.

⁴⁰ Aslanköylü, 501-502; Balcı, 230-231; Sözer, 87; Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 109; Centel, 150.

⁴¹ Aslanköylü, 502.

Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar⁴² açısından sigortalılığın; tarımsal faaliyetlerinin kanunla kurulu ilgili meslek kuruluşlarınca veya kendilerince bir yıl içinde bildirilmesi halinde kaydedildiği tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten başladığı kabul edilmiştir⁴³. Öğretide bir görüş, m. 4/I-b-4 düzenlemesinde ‘tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar’ yerine “tarımsal faaliyette bulunanlar” ifadesine yer verilmiş olduğundan; 7. maddenin bu hükmünün söz konusu düzenleme ile uyumlu olmadığı ve çeliştiği yönündedir. Bunun yanı sıra hizmet akdine göre tarımsal faaliyette bulunan sigortalıların sigortalılık başlangıcının hangi tarihte başladığının da açıkça belirtilmesi gerektiğini ifade etmekte, bu kişiler açısından mevcut kanun boşluğunun m. 7/I-a hükmü uygulanmak suretiyle doldurulması gerektiğini savunmaktadır. Esasında olması gerekenin gerek kendi adına ve hesabına gerekse hizmet akdine göre tarımsal faaliyette bulunanların sigortalılıklarının tarımsal faaliyete başladıkları tarihte başladığının öngörülmesi olduğunu da eklemektedir⁴⁴. Kanaatimizce, Kanunun belirtilen düzenlemeleri arasında herhangi bir uyumsuzluk ve çelişki bulunmadığı gibi kanun boşluğundan da bahsedilemez. Zira m. 4/I-b hükmünün ilk cümlesinde açıkça “hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise” ifadesine yer verildikten sonra aralarında tarımsal faaliyette bulunanların da yer aldığı ba-

⁴² 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi’ne göre, “1/10/2008 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılan 2926 sayılı Kanuna tabi sigortalı olanların hak ve yükümlülükleri Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi kapsamında devam ettirileceğinden, 1/10/2008 tarihinden önce tarımsal faaliyetlerinin bulunması nedeniyle ziraat odasına, ziraat odasının bulunmadığı yerlerde ise tarım il/ilçe müdürlüğüne kayıtlı olanlardan, 1/10/2008 tarihinden önce Kuruma kayıt ve tescili yapılamayanlar ile ilk defa 1/10/2008 tarihinden sonra tarımsal faaliyete başlayanlar Kanun hükümleri gereğince sigortalı sayılacaklardır”.

⁴³ 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi’ne göre, “... Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendine tabi olanların ilk tescil ve yeniden sigortalılıkları bağlı oldukları ziraat odalarınca, ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde ise tarım il/ilçe müdürlüklerince veya kendilerince bir yıl içinde bildirilmesi halinde odaya kaydedildikleri tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlatılacaktır. Tarımsal faaliyette bulunanlar meslek kuruluşuna kayıtlarının yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde ziraat odalarınca, ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde tarım il/ilçe müdürlüklerince Kuruma bildirilecektir. Ziraat odasına kaydın başlaması ve sona ermesinde oda yönetim kurulu karar tarihi esas alınacaktır.

Bu itibarla, 1/10/2008 tarihinden önce ziraat odasına, ziraat odasının bulunmadığı yerlerde ise tarım il/ilçe müdürlüğüne kayıtlı olan, ancak Kuruma kayıt ve tescilleri yapılarak sigortalılıkları başlatılmayanların sigortalılıkları Kanunun 7 nci maddesi ve SSİY’nin 11 inci maddesi gereğince, 1/10/2008 tarihinden önce ziraat odası kaydı bulunanlardan 1/10/2009 tarihine kadar bir yıllık bildirim süresi içinde bildirimleri yapılanların sigortalılıkları 1/10/2008 tarihinden, bu süreyi geçirenlerin sigortalılıkları ise bildirimlerinin Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlatıldığından, bu durumda olan çiftçilerden 1/10/2009 tarihinden sonra bildirimleri Kuruma intikal edenlerin sigortalılıkları bildirim Kuruma intikal ettiği tarihten itibaren başlatılacağından, bu durumda olanların sigortalılıkları geriye dönük başlatılmayacaktır”.

⁴⁴ Aslanköylü, 502-503.

ğımsız çalışanlar sayılmıştır. Dolayısıyla, tarımsal faaliyette bulunmakla beraber hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların m. 4/I-a'lı, hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların ise m. 4/I-b'li oldukları açıktır. Belirtilmelidir ki, hükmün 5754 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramadan önceki halinde tarımda kendi adına ve hesabına çalışanların sigortalılık başlangıcı sadece tarımsal faaliyetin kanunla kurulu ilgili meslek kuruluşlarınca tescil edildiği tarih olarak belirlenmişti.

Köy ve mahalle muhtarlarının sigortalılıklarının ise seçtikleri tarihte başladığı öngörülmüştür. Bilindiği üzere, köy ve mahalle muhtarlarının muhtarlığa seçtikleri il seçim kurullarınca tutulan tutanakla tespit olunmaktadır. Bu nedenle, tutanağa itiraz süresinin geçmesinin, böylelikle tutanağın kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur. Fakat bir itiraz olur ve haklı bulunur ise tutanak iptal edilecek, iptal kararının kesinleşmesiyle birlikte ilk belirlemelere göre muhtar seçilen kişi tutanak tarihi ile iptal tarihi arasında kalan sürede sigortalı sayılmayacak, dolayısıyla sigortalılığının başladığından da söz edilemeyecektir⁴⁵.

Son olarak, düzenlemede 5754 sayılı Kanun m. 5 hükmü gereğince yapılan değişiklikle At Yarışları Hakkında Kanun'a tabi jokey ve antrenörlerin sigortalılıklarının lisans belgesine dayanılarak fiilen çalışmalarınıyla başladığı öngörülmüştür. Böylelikle, bu kişilerin sigortalılıkların başlayabilmesi için fiilen çalışmaları yeterli görülmemiş çalışmalarının lisans belgesine dayalı olması da gerekli kılınmıştır⁴⁶.

Belirtilen hususların ortaya koyduğu üzere, bağımsız çalışanların m. 4/I-b kapsamında sigortalılık başlangıçları için fiili çalışmaları aranmamış, bu kişilerin ticari bir organizasyona sahip olması ya da katılması gerekli ve yeterli görülümüştür. Bu itibarla söz konusu kişilerin sürekli olarak iş başında olup olmamaları önem taşımamaktadır. Meğerki jokey ve antrenör olsunlar. Zira bu kişiler için lisans belgesine istinaden fiili çalışmanın esas alındığı kabul edilmektedir⁴⁷.

IV. KANUNUN 4. MADDESİNİN BİRİNCİ FIKRASININ (C) BENDİNE GÖRE SİGORTALI SAYILANLAR BAKIMINDAN SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI

Kamu görevlileri olarak anılan 5510 sayılı Kanun m. 4/I-c kapsamında sigortalı sayılanların sigortalılıklarının başlangıçları çalışmaya başladıkları tarih olarak belirlenmiştir. Böylece kamu görevlilerinin sigortalılığının başlangıcı

⁴⁵ Aslanköylü, 503.

⁴⁶ Aslanköylü, 494. 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi'ne göre, "6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanuna tabi jokey ve antrenörlerin sigortalılıkları lisans belgesine istinaden fiilen çalışmaya başladıkları tarihten itibaren başlatılacak ve bu tarih Türkiye Jokey Kulübü tarafından bir ay içerisinde Kuruma bildirilecektir. Fiili çalışma ise lisans belgesinin onaylanması ile başlayacaktır".

⁴⁷ Sözer, 59. Bkz. ve krş. Aslanköylü, 501.

göreve başlama ile gerçekleşmektedir. Düzenlemede ayrıca Millî Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ad ve hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken belirtilen kurumların ad ve hesabına okumaya devam edenlerin sigortalılıklarının harp okulu, polis akademisi, jandarma ve sahil güvenlik akademisi ile fakülte ve yüksekokullarda öğrenime başladıkları tarih olduğu belirtilmiştir. Şu kadar ki, belirtilen okulları tamamlamadan ayrılanlar ile bu okulları tamamlamalarına rağmen göreve başlamadan ayrılanların bu okullarda geçen eğitim süreleri sigortalılıklarından sayılmaz (m. 4/V).

Sonuç itibarıyla, m. 4/I-c kapsamında sigortalıların sigortalılık başlangıcı kadro karşılığı veya sözleşmeli statüde ise göreve başladıkları, seçimle gelmeleri veya atanmaları halinde seçildikleri ve atandıkları, öğrenci iseler eğitime başladıkları tarih olarak belirlenmiştir⁴⁸.

V. YAŞ FAKTÖRÜ

Sigortalılığın başlangıcı açısından ayrıca yaş faktörünün de dikkate alınması gerekmektedir. Zira kamu görevlileri ve bağımsız çalışanlar açısından 18 yaş öncesinde sigortalılık mümkün değildir. 5510 sayılı Kanun'un 6/I-h hükmüne göre, "4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri gereği sigortalı sayılması gerekenlerden 18 yaşını doldurmamış olanlar" sigortalı sayılmamaktadır⁴⁹. Ancak istisnai bir düzenleme getirilerek, "(h) bendinin uygulanmasıyla ilgili olarak, bir meslek veya sanat okulunu bitirenlerden, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre mahkemece ergin kılınmak suretiyle, öğrenimleriyle ilgili görevlerde çalışanlar hakkında 18 yaşın bitirilmiş olması şartı"nın aranmayacağı kabul edilmiştir. Bu istisna dışında kalan halde sigortalılığın başlangıcı açısından yukarıdaki esaslar dikkate alınacaktır. 5510 sayılı Kanun'un m. 4/I-a kapsamındaki sigortalılar açısından ise yaş bakımından getirilmiş bazı sınırlamalar söz konusudur.

⁴⁸ Aslanköylü, 495.

⁴⁹ Düzenlemenin eleştirisi için bkz. Sözer, 119 vd.